

АКТУАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

На новому історичному витку криза повертає суспільство та владні інститути до пошуку цивілізованої соціально-економічної моделі розвитку країни, яка здатна забезпечити ефективне та стабільне функціонування української економіки, досягнення успіху й процвітання суспільства, держави, бізнесу.

Як передбачає світова практика, найкращою альтернативою для України є формування соціально орієнтованої національної економіки. Вибір адекватної моделі соціально-економічного розвитку вимагає коригування не лише соціально-економічної стратегії держави, а й використання сучасних технологій і механізмів регулювання.

Країні потрібні рішучі зміни в економічній політиці щодо потреб більшості громадян, які ставлять перед керівництвом держави актуальне завдання підвищення добробуту та якості життя населення на основі скоординованого соціально-економічного розвитку, конкурентоспроможності національної економіки й зміцнення її позицій у світовій господарській системі.

На сьогодні проблеми розвитку економіки розглядаються переважно крізь призму негативних аспектів регулювання (скорочення обсягу виробництва, недобір податків, дефіцит бюджету, недостатня кількість ресурсів на утримання життєзабезпечувальних сфер, погіршення відтворювальних пропорцій, зниження життєвого рівня населення, зростання безробіття, перебування фінансової та грошово-кредитної сфер у стані поглиблення кризи тощо).

Позитивна динаміка соціально-економічного розвитку країни, насамперед, забезпечується якісними інституційними перетвореннями, які об'єднують ринкові та державні важелі управління. Водночас форми останнього треба трансформувати так, щоб указане поєднання носило несуперечливий характер. Також важливими в економічних дослідженнях є структурні зміни. Формування ефективної структури економіки, яка відповідає соціально орієнтованій моделі економічного розвитку, має ґрунтуватися на використанні конкурентних переваг країни у світовому поділі праці та економічних перевагах міжнародної інтеграції, що є актуальним у контексті інституціоналізації механізмів державного впливу на економіку та процесів глобальних проблем соціального й економічного розвитку.

Між економічними та соціальними компонентами розвитку має підтримуватися динамічна рівновага. З одного боку, вона передбачає рівноправність соціальних та економічних факторів у моделі, яка заснована на їх синтезі й збалансованості, з іншого – подальший розвиток соціальних факторів має бути загалом випереджаючим, але це не виключає в окремих періодах пріоритетності формування економічних факторів. Основою має бути їх збалансованість, що забезпечує тривалу життєздатність ринку та соціальної сфери.

Проблема активності соціальної політики і її взаємодії з економічною має більш глибокий зміст. Ідеться про систему цінностей, норми моралі, які теж формують не тільки поточний стан, а й перспективи розвитку суспільства.

А тому не випадково, що більшу перевагу в західних країнах надають механізмам, які змушують підприємців у разі реалізації своїх інтересів виходити з необхідності дотримання інтересу суспільного. Без розвинутої системи інститутів соціального партнерства та соціально орієнтованої підприємницької діяльності, які захищають права виробників, населення й державу, сучасний ринок не зможе ефективно функціонувати.

В Україні нагальною є необхідність оновлення методології соціально-економічного розвитку, приведення у відповідність до неї законодавчої бази, вимог людського розвитку та становлення суспільного прогресу, забезпечення активного пошуку механізмів взаємодії базових і нових інститутів, що формуються адекватно до нового стану потреб та можливостей розвитку національної економіки, суспільства, людини.

Наведеним проблемам і присвячена **монографія О. Макари “Соціально орієнтована національна економіка: теоретико-методологічні засади та механізми інституційного забезпечення”**, метою якої є: дослідження теоретичних та практичних засад формування соціально орієнтованої національної економіки; виявлення проблем формування в Україні нових інститутів соціально-економічного розвитку й окреслення способів їх вирішення в сучасних умовах; виокремлення основних підходів до соціально орієнтованого регулювання національною економікою за допомогою низки економічних методів та інструментів в умовах економічної нестабільності й невизначеності. Монографія логічно-послідовно побудована у чотирьох взаємопов'язаних розділах, матеріал яких загалом розкриває окреслену мету дослідження.

У розділі “Теоретико-методологічні засади формування соціально орієнтованої національної економіки” розглядаються фундаментальні методологічні положення, пов'язані зі сферою наукового дослідження. Базовою категорією, навколо якої побудовано методологію вивчення, є “соціально орієнтована національна економіка”. У результаті вивчення поглядів класиків економічної науки, а також поглядів українських вчених-економістів, автором сформульоване власне визначення сутності соціально орієнтованої національної економіки як моделі сучасної соціальної держави, яка є певним механізмом, за допомогою якого держава передає економіці низку своїх соціальних функцій і реалізує за її допомогою суспільно значимі цілі (с. 37). Особлива увага приділяється механізмам формування соціально орієнтованої національної економіки та інституційним перетворенням, які враховуватимуть не лише економічні й соціальні особливості нашої країни, а й можливості адаптації досвіду високорозвинутих країн до вітчизняних умов.

У другому розділі “Соціально-економічні передумови формування в Україні соціально орієнтованої національної економіки” особливу увагу приділено аналізу стану та розвитку в країні основ соціально орієнтованої національної економіки на базі наявного в Україні статистичного й фактологічного матеріалу. Проведений аналіз дає підстави стверджувати, що найбільш об'єктивними індикаторами успішності реформ мають бути соціальні характеристики стану громадян України, які відображають їхню економічну активність, купівельну спроможність, якість і рівень життя. Значну увагу приділено оцінці діяльності інституту соціального партнерства та соціально орієнтованої підприємницької діяльності. На думку автора, в українській моделі соціального партнерства колективні договори й угоди мають бути орієнтовані, по-перше, на задоволення соціальних очікувань суб'єктів соціально-трудова відносин (тобто повинні обов'язково враховувати орієнтацію особи, соціальної групи на задоволення своїх матеріальних і духовних потреб, реалізації інтересів, забезпечення соціальних благ і послуг, що посилить рівень стабільності в суспільстві, реальності стану соціальної системи загалом), по-друге, на пошук балансу соціальних інтересів як сукупності найважливіших стимул-реакцій, що спонукають окрему людину, соціальну групу або спільність до забезпечення активної діяльності та соціальної взаємодії, й, по-третє, на соціалізацію відносин роботодавців і найманих працівників (с. 148).

У третьому розділі “Технологія прогнозування розвитку соціальних й економічних

процесів держави в умовах становлення моделі регулювання економіки” розглянуто сутність і специфіку прогнозування розвитку соціальних та економічних процесів держави (с. 196–212). Увагу сконцентовано на розробці моделі прогнозування оцінювання соціальної й економічної політики держави як механізму формування соціально орієнтованої національної економіки. Особливий акцент зроблено на системі прогнозів формування соціально орієнтованого регулювання національної економіки на основі нейронних мереж (с. 237–245).

У четвертому розділі “Формування концептуальної моделі соціально орієнтованого регулювання національної економіки та механізми її реалізації” розкриваються теоретико-прагматичні засади формування концептуальної моделі соціально орієнтованого регулювання національної економіки. У ньому розглянуто особливості забезпечення нової якості конкурентного потенціалу країни в контексті соціальних аспектів.

Особливо цінним і необхідним для прикладного застосування є розроблена економіко-математична модель, яка описує процес формування й оцінювання оптимальної соціально орієнтованої підприємницької діяльності у випадку постійних витрат (с. 267–275). Соціальне спрямування фінансово-господарської діяльності є вигідним для підприємств, бо це зазвичай супроводжується поширенням корисної інформації, яка так чи інакше позитивно впливає на розвиток та функціонування підприємництва. Соціальні заходи компаній не можуть бути одноразовими актами. Для успішного функціонування компаній вони мають бути постійними і всеохоплюючими.

Реалізація цільової функції формування соціально орієнтованої національної економіки, механізмів державно-приватного партнерства, формування соціально орієнтованої підприємницької діяльності й соціального захисту громадян неможлива без реформування системи відносин оподаткування, структури суспільного виробництва, інвестиційних процесів, фінансово-бюджетних і грошово-кредитних відносин. Цим визначається вибір напрямів державної економічної політики, які є пріоритетними. Саме вони забезпечують синергетичний ефект, упорядкування всіх елементів системи державного регулювання економіки, посилення самоорганізації економіки (с. 302–303).

Дослідження зазначених вище аспектів дало можливість зробити висновки про необхідність подальшого вдосконалення соціально орієнтованого регулювання національної економіки задля посилення його впливу на формування належного рівня добробуту та підвищення рівня життя населення в Україні.

Водночас треба зазначити, що в праці доречно було б авторові більше уваги приділити особливостям впливу глобалізації на соціально-економічний розвиток країни. Це поставило б досліджувану проблему під іншим кутом, дещо змінило б структуру роботи, однак і дало б змогу отримати додаткові цікаві висновки.

Щодо фахового боку монографії “Соціально орієнтована національна економіка: теоретико-методологічні засади та механізми інституційного забезпечення”, то її можна вважати завершеним, змістовним, актуальним та цікавим дослідженням, яке виконано у повній відповідності до вимог, що пред’являються до такого типу робіт. Результати дослідження характеризуються новизною і можуть бути корисними для науковців-економістів, аспірантів, студентів вищих навчальних закладів.

Доктор економічних наук, професор,
директор Інституту економіки і менеджменту
Національного університету “Львівська політехніка”

Кузьмін О.